

## Geschiedenis: Gelaagdheid in de Republiek (2 havo/vwo)

### *Reguliere les*

In zijn reguliere les begint de docent vaak met het bespreken van de huiswerkopdrachten bij het onderwerp van de vorige les, in dit geval bijvoorbeeld over de afloop van de Tachtigjarige Oorlog. De docent start het nieuwe onderwerp met uitleg over de sociale gelaagdheid in de Republiek, eventueel aangevuld met uitleg over verschillen met omringende landen of verschillen tussen steden in Holland en de gewesten in het oosten. Daarna lezen de leerlingen uit het (leer)boek en maken ze de bijbehorende opdrachten uit het (werk)boek. Vaak betreft dat een aantal apart genummerde opdrachten: eerst reproductieve vragen bij diverse onderdelen van de leerboektekst, daarna vragen bij enkele beeldbronnen of geschreven primaire bronnen, een schematiseringsopdracht en een identificatieopdracht bij een schilderij uit de Gouden Eeuw (zoals de *Nachtwacht*). Vaak maken ze een deel hiervan in de les en de rest thuis als huiswerk (of niet), waarna de opdrachten in de volgende les één voor één worden besproken (al dan niet met behulp van een antwoordmodel op de ELO of het digibord) en wordt overgegaan naar het volgende onderwerp. Huiswerk wordt doorgaans slecht gemaakt en de werktijd in de klas – na de uitleg – wordt niet door alle leerlingen efficiënt benut.

### *Omdraaien: hele taak naar voren halen*

De docente projecteert op het digibord een schilderij uit de Gouden Eeuw met mensen uit verschillende bevolkingsgroepen, bijvoorbeeld Rembrandts *Nachtwacht*. Leerlingen krijgen de opdracht om goed te kijken naar de mensen op het schilderij en te beschrijven welke bevolkingsgroepen ze herkennen en deze te ordenen van laag tot hoog. Zij kiest de *Nachtwacht* vanwege de hoge iconische waarde, omdat er qua sociale gelaagdheid veel op te zien is en omdat het antwoord niet direct voor de hand ligt. De leerlingen krijgen zo direct een concreet visueel beeld en een concrete en uitdagende taak en de docent kan de voorkennis en misconcepten bij haar leerlingen peilen. Er rijzen aan het einde van dit deel van de les twee vragen: klopt onze indeling? Verbeeldt de *Nachtwacht* een toevallige groep mensen die representatief is voor Amsterdam en de rest van de Republiek omstreeks 1640?

### *Selectief weglaten: laat hulp weg en bouw dit op naar behoefte*

Vervolgens beschouwt de docente alles wat zij normaal uitlegt of wat in het boek staat aan uitleg en opdrachten als hulp voor het maken van deze hele taak (het in kaart brengen van de sociale gelaagdheid van de Republiek en eventueel vergelijken met andere gewesten en/of landen). Zij biedt drie manieren aan om aan de slag te

gaan. De leerlingen kiezen naar vermogen of ze:

- zelf uitzoeken of het beeld op de *Nachtwacht* representatief was voor de gelaagdheid in de Republiek rond 1640 (aan de hand van het schoolboek en/of andere bronnen) en dit weergeven in een zelf ontworpen schematische bevolkingspiramide, met per laag een typerende naam, indicatie van de omvang, voorbeelden van beroepen en een korte beschrijving van de economische situatie en de politieke macht;
- hetzelfde doen, maar dan met hulp van geschikte deeltaken uit het boek of met behulp van een oningevuld schema;
- samen met de docente het schema invullen en de presentaties van de anderen controleren (zo heeft de docente tijd om met deze – waarschijnlijk langzaamste – groep te werken. Zij zet deze groep vast aan het lezen van het boek en noteren van moeilijke woorden terwijl ze de andere groepen op weg helpt)
- (voor hoogbegaafde en/of extra snelle leerlingen) de suggestie krijgen om uit te zoeken in hoeverre de situatie in de Republiek (Holland en Zeeland) afweek van die in bijvoorbeeld Overijssel, Spanje (Castilië), Frankrijk of Engeland.

De docente kan er ook voor kiezen om aanvankelijk alle leerlingen opdracht A e geven en leerlingen die daar niet uitkomen hulp te geven zoals bij B en C en leerlingen die de neiging hebben tot onderpresteren of snel klaar zijn opdracht D.

Vervolgens presenteert groep A haar bevindingen en controleren B en C of dat klopt aan de hand van hun schema. Aan het einde van deze of aan het begin van de volgende les krijgen de leerlingen als toets een of meer nieuwe schilderijen of andere (schriftelijke) bronnen en geven (met of zonder schema als spiekbriefje) aan welke lagen zij herkennen. Naar gelang er tijd is, vertelt groep D over overeenkomsten en verschillen met andere landen. Het huiswerk bestaat uit het leren van de opgedane kennis, eventueel te oefenen aan de hand van andere voorbeelden en/of het vergelijken met een ander land.

In en onderbouwklas kan deze les gedaan worden in ongeveer 50 minuten. Wanneer het begin van de les wordt besteed aan het bespreken van huiswerk bij het vorige onderwerp, begint dit onderwerp mogelijk pas ene kwartier na het begin van de les. In dat geval zal het presenteren van de opdrachten mogelijk (deels) pas kunnen in de volgende les.